

A N O S A T E R R A

IDEARIUM DAS IRMANDADES DA FALA

REDAICION E ADEMINISTRACION

Rúa Real, 36 - 1.º

A CRUÑA

PRECIOS DE SUSCRICION

Na Cruña, mes 40 céntimos. Fora, un ano
6 pesetas. América, un ano 8 pesetas.

PAGOS ADIANTADOS

ANO X

25 de Xulio de 1926

Núm. 227

AO DECORREL-OS DIAS

O actual monótono andar dos días, sempre iguás, tráenos hoxe unha data que é para nós d'unha fonda siñificación simbólica. Día de Galicia data que ao lembrar o seu siñificado fai rebulir no noso maxín ideas xenerosas, de futura cristalización e no corazón ledicias rebuldeiras de día de festa. De día de festa sí, por que é no íntimo, entre nós e dentro de nós, onde temos de festexar o día noso, lonxe da profana ollada dos incrédulos, «dos imbéciles e oscuros» que condena o bardo e tamén d'aqués que agora andan a se manifestar con arrogancias autoritarias. Sôs co noso pensamento en comunión c'oa Idea. E aínda que para os que do galeguísmo integral temos feito un culto, todol-os días do ano son días de Galicia non por eso deixamos de nos aledar cando chega o de hoxe que resume todos n'unha data xurdía, simbólica. A nosa relixión ten tamén o seu santoral como ten os seus mártires e as suas oracións.

E hoxe que é o noso día, o día de festa maior, temos de entonar con fonda devoción e fé, cinguídos pol-a forza do sentimento, unha pregaría ao pé do sagro altar da Patria, pensando no que foi e no que aínda será cando a semente do noso apostolado prenda de veras nos corazóns galegos.

A todol-os irmáns ¡Saúde e Terra!

PACIFISMO E NAZONALISMO

COMA natural reación contr'a derradeira guerra e cicais tamén por mor ao case fracaso da Sociedade das Nazois, anda a buligar polo mundo un forte movemento pacifista. Na Ingraterra, fatos de mulleres camiñan de pobo en pobo pregando a boa nova, nos xornais de todolos países publicáanse cotiamente artigos en col do asunto e ata o novelista Wells, compuxo unha Historia Universal, destiñada a ceibar os homes de xenreiras fraticidas.

Que, fora as considerazois de orde humanitario, a guerra é un negocio ruín, amostrárona teóricamente Norman - Angell e practicamente a conflagrazón de 1914. Que hai que perder a cuba onde cada país garda o viño das gorrias militares, conque de tempo en tempo os gobernos emborrachan as xentes e que compre por na enta da desconfianza, da gabachería e da cubiza un ideal de cooperazón universal son cousas que de vagar vanse espertando nas concenzas.

A dificultade está soio en atopar a fórmula salvadora. Hai quen concibe un Estado universal c'unha soia fala, c'un soio goberno e non sei se tamén c'un idéntico vestido e unha mesma paisaxe. É a conceizón sinxelista e cómoda da unificazón e da centralizazón progresiva en que a cooperazón faríase de un xeito individual ou por grandes greos sindicais. Coídamos inútel sinalar a artificiosidade e senso antivitalista de tales pensamentos. A humanidade non é unha morea de homes e mulleres é un conxunto de grupos naturais. O estado mais centralista do mundo, aifundo rexamente mais d'un século, non conseguiu matar nin a concenza bretona, nin a alsaciana nin a lorenesa nin a provenzal, e o día en que o perigo alemán esmoreza e se resolve a custión económica, os problemas nazionalistas de Francia, que xa empezan a xurdir, collerán un xeito agudo e apremiante, se por un miragre chegara a fundarse non un estado universal se non sin-

xelamente un estado europeo, pasados dez ou vinte anos, tería coufado o ceibe desenvolvemento do seu vivir polo os berros reivindicadores das nazionalidades, pois xa está visto que a natureza non a matan as leis.

Non é a Xan nin a Pedro a quen compre pregar o pacifismo e agrupacións naturais, non é tampouco os gobernos imperialistas e domiñadores se non as colectividais domiñadas. Ninguén debe ser mais oposta as suxestiois que os que moitas vegadas combateron por comenanzas alleas, ningúen debe aborrecer mais fortes os fusís e os cañois que os pobos que vexan contrafeita a súa figura racial polo imperio das armas. Non é o seu nazionalismo o que é oposto a paz. É o imperialismo asimilista dos grandes estados. A área xeográfica da mor parte dos grupos naturais, a súa mesma estrutura económica que os obriga a depender dos outros, faríalos mais incrinados a unha estreita xuntanza e nobre acordo que as vastas moreas estatais cuio desexo de independencia industrial está ocasionando tan graves perturbazois.

Non, non é nos homes individualmente nin na aitual orgaizazón política na que pode prender e xerminar a semente pacifista. Non é desfacendo o que o tempo fixo nin superpondo formas artificiais como o chegar a entrar en solizazón o ideal de cooperazón humana. É ceibando a que está presa, espertando a que dorme, precutando a que fica erma.

E compre insistir nela porque andan polo mundo moitos cegos e moitos aproveitados que falan dos perigos que pra paz podería fraguer unha atomizazón da Europa, coma se a Idade Meia podera voltare coma si non tiveramos deprendida ningunha cousa dende entón.

B A C E L O S

Folla limiar. Escribo istas liñas cando s'arremata a sazón do traballo, sen agardar o comenzo d'outra ceifa, no día de descanso, pra sere fidel á unha máxima que en ruas, estradas e corredoiras debería recomendar a cantos pasaran, que «a aizón debe ir sempre detrás do pensamento».

Falamos moito, pronunciamos mal e facemos pouco. E temos que invertir istes térmos.

E logo, é doce s'acoller uns instantes, nun ano de tormentas, ao refiro espiritual da refreición. Reitifícanse os rumos e gáñanse forzas pra novas loitas.

Qué importa atoparse «ot extremus plage, ita extremus et vitæ» nin que nos envolva «lacrymabile propiæ vitæ tempus»?

Homes e sigros n'abafan o poderío das ideas, semente que, inda na rocha nua, pode esperar as conmocións xeolóxicas que a cubran de terra fecunda.

Non coa resiñazón orante de Idacio, senón con vontade aitiva e fallante, o noso espírito hase dispor á novos traballos, a outras renovacións

A derradeira será sempre a millor.

Cada ano que pasa é unha cadea que se querba, unha ambición que cai, un desengano que fai mais ceibe o espírito. E d'iste xeito, sen follas e sen ponlas, ven a subsistir únicamente o cerne mais rexo, duro – coma a pedra, – con perennidade de pedra.

Ñiñor! natureza que mandas en min; fai que chegue ao combate final coas minhas armas todas, coa minha razón en forza de juventude; que me colla o repouso coma a aqueles antigos guerreiros que oxe se descubren; acompañados do seu carro, da súa lanza e do seu escudo, e mirando a Oriente.

Oración dos atenienses. Fai chover, fai chover, oh bo Júpiter! sober dos agros e sober dos prados dos atenienses.

Ou non s'a pregar endexamais, ou hase pregar eisi, sinxelamente, e nobremente. (Marco Aurelio: Pensamentos).

Ensaio encol do galego. Por onde prencipiar á recostruición da nosa língoa? Que outros sistematizen a resposta.

Compre agora decir que temos que enriquecer a fala, que lle doar dignidade e nobreza, facerlle arestas – as verbas deben posuir tamén a condición dos pregos, pra se cravar e pra ficar rexamente no seu posto – sober todo coidar a súa grande musicalidade – eufonizala.

A pronunciación é medida de vontade, amosra a alma, constituie din os ingresos a policía do espírito. Decir ben é principio de ben falar, e de bo pensar. Pouco, paso, e ben apuntado, mandaba Don Duarte, espello de reis e creador de reinos, no seu «Leal Conelleiro» que se lera total-as noites na súa corte. A metade dos valores catalans arrancan da súa grave, sonora vocalización.

Veño de lér en Dieste baixo o tema «Heterodoxia» oportet heresses esse! – un pensamento ao que será difícil l'alcontrare paridade nas modernas literaturas; fondo, craro, progresivo.

«Cada pobo, dí, ten ou pode tere o seu heroísmo porque cada pobo ten unha gravitación que vencere. A nosa saudade ven sendo o pe – non o cumio – da nosa vertical. ¿Non resedera na rebelión descontra a saudade o noso heroísmo? Erguerse, seguindo a vertical, val tanto coma fuxir do pé, acadar a victoria ascensoal».

Noutros termos: superación no caraiter; superación na fala; superación na vida inteira. Tiñase en conta que superación eisixe conservar a base, fortificar os cementos. Eis ehí o esencial dos problemas galeguistas.

Mirando ao chan, pensando no «punto de partida» conven desvenear antes de ren un constante erro.

Ao escribir en galego – os avances na língoa veñen da pruma, non da voz, que ten

difusor principalmente - presentásenos e envólvenos con tenacidade obsesionante o fantasma do castelán.

Poucos escapan á súa influencia, l é natural, cáseque inevitabel, doado que nele dependemos i estudamos dinde a escola á universidade e que foi o canle de comunicación do noso inteleito. O foco mental é galego, herdo sagro da coeividade; a costruízón, a andavia do discurso, a miúdo facémolas, niste intre de transizón, en falar alleeiro.

Uns deixanse apañar pedesirementemente por ele. Non val a pena de s'ocupar dos seus traballos.

Outros, os mais i os milliores, pra fuxiren do mal que sinten, coma reación contra a doenza, propenden a deformaren o castelán a brutalizalo, esquecendo que, ao mesmo tempo, deforman e brutalizan o galego. Eisí alopamos, traspantados á nosa rexión, barbarismos propeos d'Aragón ou Andalucía.

E ben: non é d'aconsellar isa loita: afastarse dela será sempre preferibel.

Das falas occidentals, nadas do latín, o castelán é a mais dispare cô galego. A proxenie ibérica i os elementos mozarabes facedores da cultura toledán, son tan opostos á nosa lingoaxe coma ao francés, ou ao italiano, ou ao provenzal.

A nosa alma, cô seu fondo sentido d'humanidade, está mais preto d'estes pobos genuinamente latinos, que das xentes do centro d'España, tingidas d'ascetismo e traxedia.

Pra conservar a vertical do noso pensamento, pra refacer a nosa lingoaxe, pra praificar un bo exercicio de fala galega, traducir do francés.

I estonces coñecerase axiña onde s'atopan as somellanzas lingoais, onde reside a proisima raiz de moitas verbas, coma s'ha realizar a depuración i a eisaltación do galego.

PORTELA VALLADARES

Domingo 11 de Xulio. Barcelona.

O S P E L E N G R I N O S

ESTRELECÍA. *As congostras convertíanse en niñaes de todol-os medos agarimados pol-as silveiras dos cómaros. Os pinales axuntábanse nun mesto feixe de apreixados ramallos, e os lombos das montañas pardacentas escurecfíanse, alongándose en mistura coa abóveda celeste, de xeito que se non atinaba onde romataban unhas e encomenzaba a outra.*

Un fato de pelengrinos, coma sombras humans, envolveitos nas esfarrapadas estameñas dos hábitos, amparándose os mais debles na forteza dos outros ou nos rexo caxados, camiñaban apresadamente, todo o apresadamente que lles permitía a súa xa longa xornada.

—Non se ve casal algún, nen luz, nen guieiro —dixo un dos pelengrinos con desalento despois de espallar unha ollada de banda a banda.

—Perdímonos —layouse unha muller.

—Non tal, imos ben —asegurou un mozo en cuias brancas faceiras encozaban á

medrar como unha soma as barbuxas da puberdade — Acolá vexo algo que somella unha cruz; se é un cruceiro, estamos no bon camiño.

Coa esperanza seguiron adiante, sentindo renacer os azos como se a cruz lles infundira alento. O trazo mouro do madeiro apenas perceptible na escuridade, guiábaos. Chegaron á pé d'ele xa con noite pecha. Axionlláronse e moularon un rezo devoto, de agradecimento. Despois, acurrunchados no basamento do cruceiro que os amparaba cos seus brazos garimosos, según coidaban, adormeceron cansos.

Ao abril-o día acordou o mais vello, e cos xionllos en terra e a fronte acaroadada ao pé do madeiro orou longamente. Logo ergueu o ollar para o cristo, e estarrecese.

No outo madeiro penduraba un farrapo apodrecido, comesto dos corvos: a noxenta carroña d'un axusticiado.

LEANDRO CARRÉ

TEMPOS DE SEMENTEIRA

IRMANS: son tempos de sementeira. Somentes colleitarán con ledicia os que sementaron con bágoas, dí o Salmista. E con bágoas da í-alma vimos somentando nós. Non é doado o noso traballo. Pro a fe que outra vez avalaba montanas hoxe serve aínda pra que poidamos íre trocando istos penedos en terreos fertis. Porque temos fe seguimol-o bô camiño; e decatámonos de que camiñamos, pol-os oubeos dos cáns que s'escoitan a cotío.

Emporiso, non aniñemos no espírito demasiadas ilusións. Inda de máis fe que os israelitas pra atravesaren o deserto, percisamos nós na loita aceda pol-a galeguización da Terra. Somos sacerdotes d'un culto que require sacrificios doorosos. Saímos xa da etapa das catacumbas; pro tardará d'abondo en chegar-o momento en que un novo Costantino, dend'as outuras do Poder, faiga suas as nosas arelas. Pra nós, pra a xeneración dos Continuadores, como pra os nenos do poema de Curros, sempre ha ser inverno. Baixo xeadas, ariscos, ventos, sarabias e folerpas teremos que faguer a laboura da terra e a sementeira continua. O vran, o cubizado vran, no que a seitura e a colleita poidan comenzárense, ¡qué poucos dos nosos fillos han lograr velo!

Puído decí-l-o Bardo que os tempos xa son chegados. Pra os bardos, coma pra os deuses, o tempo non se conta por anos. Un ano pra eles é como pra nós un día, e como era pra os criadores da Biblia un par de séculos e «semana» do Génesis. Mas pra os que vivimos nos trafegos do cotianismo, pra os que somos fillos da realidade; pra os que temos que tripar c'os nosos pés os valos espuñentos do mes, o trimestre e o semestre; facendo do cabo d'ano un cumio ateador do pretérito e o futuro; pra os que non recibimos de Deus ás que nos premitan elevarnos n'un outo voo o perciso pra vel-o tempo sin contos nin seres, coma un ceo ou un mare sin principio nin fin, pra nós non son chegadol-os tempos. Finaremos cubizándoos e soñando —que o soño é a realidade do poeta e do místico — conqu nosos fillos poderán fagueren sua a afirmación do Bardo.

Irmáns: cada alma unha tecelana de fe; e a fe de cada un a nodríza d'un novo azo pra o novo esforzo de laboura de un sulco máis na terra de todos, onde a semente poida frolecer vízosa, a hora seguinte do trunfo chámase melanconía. Ista melanconía non será pra nós. Pra nós será somentes a frebe do traballo. A sementeira con bágoas; o sacrificio puro. O culto acedo de sacerdotes que non viven ao pé do altar. Novos Paulos que ouviron a voz da revelación, nos camiños de Sant-Iago. A Raza è eterna; e no futuro d'ela atoparemos o Paraíso onde viva a lembranza do noso esforzo, como en nós a lembranza dos que foron.

A. VILLAR PONTE

O NEGOCIO DE LITERARIO

por MAGARIÑOS NEGREIRA

Nos tempos que corremos, non aconsello a ningún pai que meta os fillos a literatos. É o oficio que menos dá. Certo, tamén, que é o que menos custa adprender. Un número de «Blanco y Negro», unha novela de Dumas ou de Ortega e Frias e tres ou catro argumentos cinematográficos, abondan pra moldear o estílo de un bo estilista. A realidade presente, amóstranos unha chea de casos de literatos de sona, cuia cultura acouga sobor d-esta sólida base.

Antes aínda había algún escritor que enganaba o público decíndolle que era moi afeizoado os clásicos e que tódalas noites, denantes de se deitar, fartaba a infelixelza con seis ou sete follas do Quijote. Oxe ninguén se esforza en demostrar unha cousa que a máis de desacreditar, nin o máis parvo creería.

Pra acadar o título de literato abonda cangar unhas gafas sobor do nariz, falar mal de tódolos do oficio, e dimpois si queda tempo, facerlle uns versíños a un alciprés de calquera cimiterio.

Empreso lle non recomendo a ninguén que se faga literato. Tragueríalle moitos incoementes. Comenzaría por eatrágárselle a vista coas gafas, falarían mal d'él e de tódolos seus parentes; e o derradeiro de todo atoparíase sin cartos pra mercar cartelas, pruma e tinta con que escribir os versíños ó alciprés de calquera cimiterio.

Hai oficios moito mellores que o de literato, e que non encerran os peligros que este encerra. Un barbeiro, aínda sin ter en conta que adquire unha sólida cultura de folletín, gana moito máis que o literato mellor ourentado e de máis parroquianos. E gaularía moito máis si non fora pol-as moedas falsas que lle meten.

Houbo un tempo en que os escritores, anque non ganañen nada cos seus escritos, abondábanlle pra vivir as dádivas con que o público lle manifestaban a súa admiración. Son moitos os casos de literatos que se viron sorpren-

didados por regalos de outro valor. Xulio Verne, atopouse dono de un rexio pazo en Italia. Víctor Hugo, recibeu certo día o presente de cincuenta pipas de «rhum» de Jamaica. A Macaulay e a Dickens, fixéronlle legados en diñeiro e en obras de arte. En Portugal, temos o caso do Comendador Peres Cardoso, que a máis de outras xenialidades, como a de ordear no seu testamento que se doasen lotes de medio cento de libros a tódolos literatos que se achasen no seu enterro, deixou a fortuna de doce contos de reis pra repartir entre João de Deus, Gonçalves Crespo, Guerra Junqueiro, Castello Branco, Eça de Queiróz e Pinheiro Chagas.

Pero estes tempos pasaron e Hestoria. Oxe un literato non recibe máis que disprecios. Algún hai por eses mundos de Deus, que nos quere facer ver que lle vai ben co oficio. Desconfiemos d'él. Ou é chauffeur a máis de ser literato, ou se adica ó negocio do gando.

Hai, tamén, quen fala por falar e por se facer o interesante. Coñezo o caso de un escritor que sin ter cáxe que vestir, nin que meter na boca, en tódolos artigos que escribía, avisaba os seus admiradores que lle mandasen máis regalos, pois non tiña xa onde metelos, e as admiradores encarregábanlle que se non esquencesen do selo pra resposta. Teño a seguranza de que na súa vida recibira un regalo nin unha carta de amor.

Corren malos tempos pra literatura. Cando aparece un libro de versos non escapatate de unha librería, a xente, en vez de o mercar, bótase a rir, e fala de Conxo. De Filosofía e de Crítica, ninguén discute porque todos maxinan que xa non se escribe nada d'eso. O arte pornográfico, vai tamén en decadenza porque ningún artista fai nada novo, e o público cánsalle as repeticións.

N-este ambiente de desprestixio literario, non é doado facer fortuna. Por eso eu lle non aconsellaría a ningún pai que metese os fillos a literatos.

Os tres momentos da nosa estrela

TEMPOS moi lonxanos. Mágoa e dôr. A Iberia enteira acorada, xemendo baixo a dura pouta das barreantes lexións de verdugos saídas de Roma, non ollaba sinón brétemas escuras, somas prêtas, núvens mestas trais das que soio se podrán adiviñar mais mouros e fondos males.

E n-isto un macio craror que creba a choída escuridade. O probe e humilde pescador de almas que chega e tripa cò seu pé o chan patrio. Verbas de vida, verbas renovadoras que andan a s'espallaren. O eco d'unha salvadora doutrina que resoa até nos mais gardados reñunchos da terra ibérica. E coa semente da Boa Nova que prende nas almas, os tempos de liberación e de prenitude que xa xurden.

No alto da celeste vouta, até estonces pechada e sen estrelas, unha estreliña anda a saire. E xa se amotra. E xa escintilea. As somas son rachadas e as brétemas s'esmorecen. O ceio limpo, inmaculado, amotra o latexo diviño da estreliña miragrosa. O ceio limpo cingue a diadema xurcía que se chama o camiño do Sant-Yago. E a estreliña do apóstol é dende estonces o ollo axexante que terma do noso ben e da nosa seguranza.

* * *

Tempos do medioevo fortes e rexoos tempos de loitas e creaciós singulares. Tempos de dualidades agresivas nos que decote andan a s'enfrentaren termos i-escolas, características e conceptos, idcoloxías e culturas. O vello Occidente adonado da hexemonía da intelixenza derde tempos anterros, olla con medo como ista hexemonía está a punto de se desprazare car'ao Ourente. E os países occidentais, acorados pol-a ameaza, treman e se resían ao que parece inevitabel.

Mais eis que na alongación derradeira da Europa occidental, alá onde escomeza o misteio de unhas augas descoñecidas e ateigadas de perigos, un cadaleito humilde, un probe cadaleito acaba de sere echado. E a terra onde as sagras cinzas se atoparon sorrí, coa sorriso da primaveira, á prespectiva triunfal que se lle amotra. E a terra en que frolesce o miragre, nova Xerusalén, é xurdio faro, por cuios

eronseles de luz camiñan atraguidos milleiros de pelengrinos de toda a humanidade.

O camiño estelar do Sant-Yago brila con forza abafadora e irresistible. A estreliña do Apóstol, a latexare con engado volta a realizare o miragro salvador pr'â Galiza e pra o Occidente. E o luceiro xacóbeo, a nosa santa estrela sigue sendo o ollo paternal que axexa pol-o ben dos seus achegados.

* * *

Dimpois de milleiros de troques e de xeiras moi diversas, novamente voltan os tempos mouros. As disgrazas s'emborcan a eito en col da terra. O retorno aos arripiadores momentos dos vellos tempos, que aínda hoxe se lembran con medo, n-ocasións parece que se acaroa ás carreiras.

Mais, porén, os que vivimol-os días que andan a pasaren non sentimos xa o medo que os nosos devanceiros sentiron. Hai siñaes no hourizonte que nos fan ser optimistas.

Os felices e prometedores augurios dos precursors inequescentes e venerábeis latexan decotío no ambiente o ateigando de ledas agaranzas. Hoxe asemade, son con nosco aqueles dous factores – a fe e a vontade – que, ao decire de Emerson, son indispensábeis pra o trunfo. E, por outra parte, no ceio galego se esmorecen as somas e paseniño van xurdindo os pequenos luceiros que, ao se aumentaren, terán de iren formando o novo e difinitivo camiño de Sant-Yago.

A estrela xacóbea, a nosa estrela salvadora que n-ocasións diversas e lonxanas tantas vegadas luceu pra nós, unha vegada mais voltará axiña a lucire. I-entonces, cando isto suceda, cicais como n-outras xeiras acoradoras e xa lonxanas poida se realizare a profecía latexante no verso do bardo esgrev'o que di:

«a luz virá para a caduca Iberia
dos fillos de Breogán»

I-entonces, nós trocaremos o «Santiago y cierra España!» dos fastos guerreiros de Castele pol-o «Sant-Yago, Santo pelengrino dos nosos degoiros, abre a Galizaa mundo enteiro pra que sen deixare de sere moi de nós sexa tamén de humanidade!»...

R. VILLAR PONTE

N A . S E C A

*Mañán de ensoño,
marea devalada,
o sol a rebrincar na superficie
cristañña das augas.*

*Ouro no penedal,
ouro na praia,
e un derroche de côres nas orelas
cubertas de mariñas prantas
que na seca relocen
da bris agarimadas.*

*Cheira a marisco;
as gaivotas pasan
con baixo voo
a peteirar nas algas,
e un enxame de xente,
pol-a veira espallada,
baixo a raiola do sol bulindo inqueda
berra, trafega e canta,*

GONZALO LOPEZ ABENTE

* *
*

FOI Compostela durante séculos, cando todol-os camiños que a ela conducían víanse incesantemente cubertos de xentes que dende os máis lonxanos pobos do mundo entón conecido viñan a postrarse ante o sepulcro de Sant-Yago, o corazón palpitantísimo de Galicia e de toda a España cristián, según frase feliz de Carolina Michaelis de Vasconcelos. E toda a cultura da Europa central e septentrional veu aquí traída nos torrentes das peregrinacións que a colíu invadían nosas rúas; pro non se limitou a vila compostelán a refrexar como simple espello, as outas influencias recibidas de fora, senón que as trasformou e as fixo suas, creando de ese xeito unha cultura propia e conquerindo o dereito de figurar ante os pobos educadores e guíadores.

Tal debe ser tamén a laboura da inteleutualidade galega de hoxe. Ter o corazón e o entendemento aberto sempre ós insiños, ás inquietudes e ás palpitacións do mundo moderno; pro chea do espírito da terra, alcesa no seu santo amor, sen renegar de ningunha das suas características antes afirmándoas con rexa resolución, debe acomodar as influencias recibidas de fora, ó noso modo de ser: trasformalas, facelas fundamente galegas. Que soílo así, co este traballo de aución e de creación, podremos chegar a ser condutores e guías de pobos

C O N V E R S A

Seu m'atopara cos antigos compañeiros do movemento de 1917-18, e tiveramos ocasión de trocar ideas e impresiós, eu diríalles o meu sentir, e un pouco do que penso hoxe d-un xeito semellante ô que sigue.

É preciso decatarse fondamente de que rematou unha época, y-estamos vivindo outra ben difrente. Non se pode esperar n-unha volta ô que foi, porque non pode vir endexamais un tempo igual a outro tempo. Camiñar co-a Historia e camiñar co-a vida, y-a fecundidade da Tradición, e do espírito da Patrea está n-ese avanzar de cada día e de cada hora.

No rexurdimento galeguista de 1917-18, que que chegou retrasado, puxemos moito d-as vellas ideas, e motivos que xa destonces estaban pra morrer ¡Non mais tópicos de caciques! O sufraxio universal n-a man dos electores, como n-a man dos caciques non era do noso reino. Non nos engañemos con exaltaciós *chauvinistas*, d-un nacionalismo acedo, d-unha patrea con homes que non existen. Galiza vive apesar dos galegos.

Non ten dúbida. A esperencia diaria botao ôs nosos ollos. O problema de Galiza non é de liberdade, nin d-autonomía. O problema de Galiza é de miseria espiritual colectiva. Pra vergonza nosa dentro de cada galego sigue vivindo un provincian. E a envexa ô irmán sigue facéndonos baixar a cabeza ô amo alleo. E aínda hay outra miseria, a miseria económica. Afondando n-este problema si que miraríamos cara â nosa Terra, que todol-os outros problemas non supemos poñel-os sinon ollando a Madrid y-a Barcelona. E pra Madrid voltan cada vés mais os ollos dos nosos homes de respecto, dos nosos alcaldes, dos periodistas, das Comisions de festas, e dos nosos feros *rebeldes*. I-o mar? I-as veigas? I-o noso vello arte? Exportámolo todo en fotografías e dámol-as gracias.

Ningún sistema político, meus amigos, ten o fin en si mesmo. Ha ser pra algo e sinon non é nada. Unha ideoloxía *diletanti* é un crime. É

preciso estar ben conscentes da finalidade ideal e da finalidade a carón de cada instante.

Nin a Cultura ten a finalidade en si mesma, nin siquera a Relixión. E nos, acougamos n-as ideas feitas pedra -¿Porqué? ¿Porque non podemos abranguer a finalidade ideal que quenta os curazóns? Temos a finalidade diaria, que podemos abranguer cada hora que chega, ideas feitas carne e sangue da nosa vida que corre.

Todo sistema, aínda o nacionalista vale mais que por si mesmo, pol-o que il significa. Detrás del haivos de cote a realidade que lle dou nacemento, y-esa realidade non se para, tamén ela camiña. As parolas engañan. Lemos n-elas o que nos ven ô gusto, é mais difficile axeitalas ô significado que teñen en cada terra y-en cada tempo.

O galeguismo ten que crear o seu cerne social o seu cerne de pensamento, artístico e humano. Humán porque a soedade dos pobos é tan de morte como a soedade dos homes. Foi un acerto, o nome de Irmandades das nosas primeiras xuntanzas, mais estamos seguros de que n-elas viviu o espírito de Irmandade?

Houbo un tempo en que todos chegamos a creer n-unha hegemonía galega n-â Hespaña, n-un espírito galego conqueridor da Hespaña, que levase un orballo vital âs mortas gándaras de Castela, e puxese en movemento pol-o mar este grande barco que se chamou Iberia: espírito mareiro e saúdo. Era a idea mais fecunda de 1917-18, que tamén se esnaquizou en xenreiras e caliveces.

Aínda estamos a tempo. Acción, acción en cada día, n-o mais miúdo; â veira de amigos e de enemigos, porque ô fin y-o cabo en cada galego, en cada un de nós mesmos latexa tamén un enemigo. Mais con decir acción, non quero decir Alexandre Magno, nin balido de campás a oito, sei tamén que vcrbo quer decir acción, e que o bó sementador aínda calado facía. E non esquecer qu-o silencio é o acompañamento do traballo.

De cote loita contra a miseria espiritual, y-a miseria económica, contra a miseria de curazón, a cativez de pensamento y-a fame moura. E non preguntedes por cada un. Non é tempo de xuntanzas, a semente foi serodia e non se poden ainda facel-os feixes. Espírito de xuntanza, si, espírito de solidaridade humán, de hirmandade, y-os curazons farán as xuntanzas.

Non preguntédes a cada un pol-o seu camiño falade co-él, enledecédevos co-él, mais non lle preguntedes ¿qué fás? Si vades car-a mesma ermida, xunto o altar vos toparedes.

A. LOSADA DIEGUEZ

Domayo (Pontevedra) 12-VII-1926.

S A N T O

À SANTA LEMBRANZA DA MIÑA IRMANDADE QUE MODELOU A MIÑA ALMA

E FIXO DE MIN UN DOS BÔS E XENEROSOS

XA era coase noite, meus filliños rezaban á derradeira Salve d'aquel día. A velliña que coida d'eles, compría ó noso mandado - «Unha salve pol-a almiña d'aquil Señor que está retratado no despacho do voso pai que dí que morreu Santo.» - I os rapaces con todo o fervor dos *nosos filliños*, dixeron á Salve. - Eu rezaba e traballaba. Aquil Señor que estaba retratado no meu despacho, - preto do Santo Apóstol e d'un cadriño cō retrato de miña Nai, fora un Santo. Pol-o menos eu creio que morreu como deberon de morrer os Santos; sen faguer mal á ninguén, nin que ninguén fixera mal aos seus y entre os seus á sua Nai e á sua Patria, e deixouse morrer por non a ver san e libre: El era un home roibo, d'ollos grandes, chamabase coase como se chaman alguns d'eiquí, mais ¡hay de nós! eiquí hay homes que

se chaman coase como il ¿Pero? ¿Farán ó que fixo il?

Eu miro pro os nosos filliños ¿Ou Xeneracions que levades xa dende ô berce a cántiga garrida da Terra? ¿Quén de vos será o gallardo guerreiro?

I-eu cando remate á Salve pol-o meu Santiño, rezo sempre outra pra que o meu Deus perdone o pecado dos pais que non arrolan ôs seus fillos co cantar que nos arrolamos os nosos.

. . . Agora mesmo ôs meus quedáronse durmidos y á miña mulleriña aínda sigue ca nosa cántiga por si despertaran...

- Non hay Dios como ô meu Dios.

- Nin fala mellor que a miña.

- Nin nai ..

CAMILO DIAZ BALIÑO

U N H A L U Z

Do burgo dos Tamaríños saeu unha luz nos comenzos do século IX. Aquela luz, pendurada en col da humilde campa d'un pelengriño, trocouse mais tarde n-unha estrela que guiou as multitudes que cobizaban dar vida à patria.

Primeiramente encamiñou os pasos dos peregrinos da Celtia, que se xuntaron cabo das sagras terras de Compostela. Alí foi arrolado o berce da nosa cultura. Todal-as artes que cobiza un pobo para a súa vida integral, tiveron alí o seu glorioso comenzo. A lingua galega axiña latexou na lira dos nosos grandes trovadores, os mais inspirados d'aqueles tempos seguramente porque eran mais donos do verbo nativo. Bernal de Bonaval, Martín Codax, Airas Paez, Pero García d'Ambroa, e outros mais, cultivaron a lírica que é a sinal dos comenzos da vida d'un pobo.

Aquela luz sigue aínda alumeando. En soños vémosla sempre, como unha promesa gloriosa.

O burgo dos Tamaríños garda cobizoso a aurea lenda, inxerida n-unha tradición sinxelamente céltiga. O mito, en verdade, ten unha forza asoballante, inmorescente, porque está sostido pol-os amores d'unha raza saudosa e nobre. Así conquireu a inmortalidade.

Aquela luz, guía dos pelengrins europeos de pasados e vellos séculos, sigue, e seguirá decote escentilando. Nos ceos asinala un altísimo ideal seguindo por un longo camiño d'estrelas; na terra guía os pasos dos escolleitos e comprensivos; e nos mares da Celtia amosa un ronsel que nos levará as terras de promisión.

M. LUGRÍS FREIRE

Xulio, 1926.

O C A M I Ñ O

LENDO n-este día *L'agonie du Christianisme*, do mestre Unamuno, volvín a repensar unha das ideas que mais encarnaron no meu espírito dende fai algúns anos, e que foi das poucas que a propia revisión non botou abaixo. Esta idea é a da vontade da crência, o querer creer, o buscar unha fe como entibo e fundamento da propia vida espiritual. Sin unha fe o home fai unha vida vexetativa, como o lagarto ou o caracol; e o que non cree en nada é il en por si un valor negativo, neutro; non é nada. Aínda se concibe ô home que non cree en nada, mais non s'eisprica ô home que non quere creer. Ese home é un monstro, producto

e vítima d-unha civilización decadente e corrupta.

A obra en que o home poñe tod-a súa vontade, tod-a a súa intelixencia, tod-a a súa alma, é unha obra inmorrente. Ela non se perderá endexamais, É o úneco deber do home pra con Deus; o cumprimento do seu fin, sexa calquera, no senso espiritual, a obra que faga.

No senso espiritual ou no do corazón, na fé. Hai que ter fé e loitar. Loitar pol-o ben, pol-a xusticia, pol-a liberdade, por todo degoiro de superación, contra todo e contra todos.

ROBERTO BLANCO TORRES

A laboura do Seminario de Estudos

por XOSÉ FILGUEIRA VALVERDE

NUNHA inesquecible xuntanza que ca. ro rapaces fixemos na Casa do Castro de Ortoño a 12 do Outono do 1923, nasceu o Seminario de Estudos Galegos, baixo as campás saudosas de Bastabales, a carón das lembranzas da santa Rosalía.

O noso cativo esforzo ollou unha resposta afervoadada na intelxibilidade galega. En tempos lebreseidos de desoventazón, en horas críticas, o noso centro fivo, ô xurdire, pra todos, un forte senso e un insospitado valor.

Poucos días fixeno falla pra que o Seminario escomezase a cinguir actividades denantes espalladas enroitando, nunha dobre arela pedagóxica i-esculadora, as ceifas do galeguismo cara os eidos da disciplina científica.

Destoncias tense andado moito no terceiro estadio de renazionalización. O traballo coeitiivo pol-a cultura galega achou unha estrada e un guieiro.

A NOSA TERRA quer nn resume da laboura do Seminario. Resumir é longo. Escolmarei algúns datos dos libros da institución e das reseñas da prensa, da prensa galega que foi un dos meirandes factores do desenrolo da nosa iniciativa.

O Seminario conta oxe 83 socios: 46 ingresados e 37 aspirantes. Dos ingresados 23 son numerarios e 23 correspondentes. Tres dos numerarios teñen o tiduo de mestres ou aseores.

Nos tres cursos de vida que andivo o Seminario fixo 80 sesións, 15 d'elas públicas, 6 estraordinarias e unha xêral.

N'estas sesións presentáronse pol-os socios 93 traballos correspondendo 26 ô primeiro, 83 ô segundo e 44 ô terceiro. Os traballos lidos en galego foron en total 59. Os lidos en outros idiomas, sobor de temas galegos, 25. O resto dos traballos consisten na transcripção de documentos ou na presentazón de reproducións ou ouxetos artísticos, arqueolóxicos e etnográficos.

De todos estes traballos téñense publicado ou están en publicazón perto de 40. De eles 5 saíron en «plaquettes» das quaes 5 forman os primeiros tomos de unha Biblioteca.

Mais importancia que estes traballos persoales dos socios a teñen os coeitiivos. Pra eles o Seminario dívidese en sezóns que chegan a tere horas diarias de traballo. Unha d'elas fai o catálogo da lingua. Outra a Bibliografía, que ten xa moita importancia e que conta nos seus ficheiros perto de 10.000 papeletas e referenzas. A de Cencias Naturaes que dirixe o Dr. Leis Iglesias ten estudadas fundamentes as aves da Galiza. A de Xeoquímica dirixida pol-o Parga Pondal ten moitos analisis de terras galegas. A de Catalogazón, dirixida pol-o arquiteito D. Constantino Candeira ten moitos centos de papeletas c'as reproducións, folografías, croquis, pranos, etc. de moimentos, ouxetos, paisaxes, costumes... da Galiza. As de letras teñen feito unha laboura que ninguén descoñece, especialmente a de Prehistoria que catalogou mais de 80 castros. No ano vindeiro a súa difinitiva constitución de Antropometría dirixida pol-os Drs. Cadarso e Rovira Carreró.

No curso que agora romatou o Seminario fivo un avance fortísimo. Con local propio no edificio de San Cremente puido a súa total-as suas xeiras. No local do Seminario, pequeno ainda, mais acolledor e quente como un fogar, xuntámonos de cote mestres e mozos nun ambiente cordial. Traballase, falase, descansase.

Agora o Seminario traballa na formazón da súa colleita etnográfica. Por ves primeira concédeuse nos subenzóns oficiais. Son moitos os bós e xenerosos que colaboran na nosa obra. E a colleita vai xurdindo paseniñamente.

Fai tempo o insine Martorell escribíanos: «Terán mais colaboradores dos que pensan. Son moitos os que poden traballar n'estas cousas». As verbas, outimistas, fiveno a súa xustificazón. É moito o que podería eu escribir

sobor do desprendimento de algúns amantes do noso centro. A maña de eixempro poñeremos eiquí somentes, os nomes de Arias Sanxurxo e Portela Valladares que puxeno os alicerces do noso museo doando respectivamente os primeiros ouxetos e o diñeiro preciso pra instalalos. Os de dúas belidas rapazas composteláns, María Domínguez e Carmela González que traballan a reo na sezón de indumentaria, con constancia e con inflexencia. Os de Doña Ramona Correa e Mariño, Lois Kasado, Viqueira, Saenz Mon, Novas, Ramos e Otero Botana, que fixeno donazóns e depósitos na nosa colleita. O dos que primeiro traballaron en Compostela e agora espallados por toda Galiza siguen a nosa roita, o primeiro Censor Fermin Bouza Brei, Lafuente Bermúdez, Banet, Requeixo, Cerdeiriña, Romero Lema, Ruf Carballo. E tamén o d'aquel arcebispo bon e galego, Lago e González que alumou no noso camiño, e os dos nosos cabezaleiros e mestres Cotarelo e Cabeza de León.

Pra romatare. Eu ben sei que o Seminario podería encher mellor aínda a tarefa pedagó-

xica de formazón das xuventudes. Mais pra elo é mesler que todos axudemos. Cada vega da o noso centro vai perdendo mais o seu carater de Ateneo pra trocarse en nucreolo de Universidade. Non quero decir que a sua laboura de traballo persoal sexa condenable, senón que, a par d'ela, enroitandoa e fomentandoa terá de irse afogando o esforzo particular no fin colectivo. É esta a natural evolución do feito do Seminario.

O auto didaifismo, a improvisazón, o diletantismo, non son soio vezos de orgulo e de lixeireza e de preguiza senón fillos de tortas ou incompretas formazóns. Istes lixos nosos teñen de irse esvaindo nos que logo de nos veñan a sementar nos campos ermos que nos decruamos. O noso traballo está cheo de tachas e suxeito ás mais fondas revisións. Mais isto non quer decire senón que todos debemos percurar que as xerazóns novas sexan rexamente talladas pol-o ferro barudo da disciplina e que fagan obra definitiva. Pra isto compre dare permanencia e orgaizazón ó Seminario, faguendo d'el a nosa Escola, a verdadeira e outa Escola galega.

**

E que nos importa a nós que eles fagan e digan o que queiran?

¿Vainos preocupar que durante mais ou menos tempo, un relampo no camiñar dos séculos pareza que son eles os donos?

¿Imos perder por eso os azos e a fé?

¿Non comprendedes que a realidade, a verdade do existente, sobrevivirá sempre a todol-os acontecementos?

¿Quén é capaz de deter a carreira do Sol?

Hoxe parece que alumea para eles, mañán os seus raios bicarán a nosa constancia e alumearán o noso andar sempre adiante, adiante...

¿Non pensáchedes en que o pelegrino atopa no camiño unha pedra e séntase n'ela para folgos tomar?

Sentádevos irmáns, compañeiros meus na pelengrinación cara o Ourente verturoso, acougade, tomade folgos que mañén temos de continuar o noso camiñar e réstenos unha longa etapa.

¿Esquecéchedes que tamén os cans saen a

oubear aos camiñantes e mais emporiso non deteñen o seu camiñar?

¿Non ollades ao lonxe o escintilar da estrelliña que sinala o fin da nosa pelengrinación?

¿Quén caeu?

Un, dous, moitos. Non importa.

A idea é a que camiña.

Abride paso, incrédulos! ¡Descubridenos, herexes! ¡Axionlládevos, imbéciles!

Meus irmans: No corazón a fé, no pensamento a idea e unha constancia xurdia e miragreira a encheros por enteiro.

A Santa Nai olla para nós. Esculca os nosos movementos. Facédevos dinos da sua benzón.

Meus irmans: O meu corazón brinca de ledicia a carón do voso no día da nosa festa.

VÍCTOR CASAS

Non deixe de mercar

COUSAS por **CASTELAO**

Prezo **CATRO** pesetas

¡SI NON SOUPESE LÉR!...

•Fai un esforzo, non sexas lacazán! Desbofa isa vagancia literaria que se ten apoderado de ti e te inutiliza pra toda a tua vida...•

Cando así comenza a falar o meu amigo, eu botome a tremer. E mais d'unha vez teño pensado: «¿se terá razón?» Pro non; eu ben sei que non-a ten. Il quer que escriba: que faga contos, que pubrique artigos... e inda vai mais aló: hastra novelas. Unha vez, falándolle d'algúñas impresiós mariñas que eu tiña tirado, brincou aixiña: «¿Por qué non fas unha nove-liña?» ¡Il tolea!

Pois non; nen fago contos, nen escribo arti-gos e moito menos novelas. Pra qué? E has-ra daría o meu consello: se non debía lér ren.

Xa me decatato, caro e inxenuo señor, que, o mesmo que o meu amigo, coidas que estou tolo ou camiño de tolear. A verdade que non-o sei... E se cadra!... Mais onde están os tolos e cales son os cordos?

Pro soséguese, meu amigo; eu poño o con-sello mais non a prautica. E inda aquí sen in-trés de convencer a ninguén ¿Pra qué? Lerei, lerei as cousas do meu amigo e hastra as que ti fagas si és escritor. O oitenta e nove e medio por cen dos humans leemos cousas que ti ou

outro publican. Tamén tomamos café e fuma-mos. Un pito!... un pito e un dos meirandes praceres da miña vida. Cecais por il fose ca-paz de faguer o que meu amigo pide... Din que por iso teño a sangue envenenada, e poida que teñan razón quenes tal din. Pro... ¿non e pior o envenenamento cerebral?

¡Oh, o envenenamento cerebral! Iso e horri-bel: uns perden a saúde, outros o xucio, quen engorda, quen se casa... ¡Horribel, horribel o envenenamento cerebral! ¡O envenenamento cerebral é unha cousa moi tráxica... E non embargantes... Somos tantos a nos envene-nar... Porque somos mais de mil e de dous mil e de catro mil .. mais d'un millón... ¡mais, moi-tos mais! .. Casitantos como co tabaco e o café.

Pro que lle imos faguer! É un vicio, un vi-cio que adequiriu carta de necesidade; que ten dereito a vivir de nos como nos vivimos da terra. Eu non estou safsfeito co-iste vicio; mais ¿qué lle vou faguer? Tampouco o está o moicante, o canceroso, que padece a lepra, e non mata nin se bofa a quen-o trougo o mun-do. ¡Si non houbera escriitores!... ¡Si non sou-pese leer!... ¡Cánta tranquilidade e canto mais sabería!

LEUTER

ROSALÍA

Fixo n'este mes corenta e un anos que a nosa santíña esmoreceu para sempre. Nada novo pódese decir xa de quen enche por enteiro, co seu nome xurdio e grorioso, as páxinas da nosa historia. É tanta a devoción que sentimos pol-a sua obra patriótica que xugamos non hai verbas nin no idioma xurdio en que ela arrolounos para poder expresar. E un sentimento que no fondo do noso corazón aníña sempre aceso e vivo. Temos dito e repetimos que para nós decir Rosalía equivale a tanto como decir Galicia que é o amor mais grande que sentimos os que continuamos o vieiro sinalada pol-a obra maxistral, da nosa Santa.

De xeneración en xeneración perdurá eterramente o nome de Rosalía admirado e venerado tanto mais canto os galegos vaian adequerindo mais concencia de seu mais amor pol-o propio, mais patriotismo, n'unha verba.

XOHAN V. VIQUEIRA

Cúmprese agora o segundo aniversaria da morte d'este noso querido irmán, figura ilustre das nosas letras e do nacionalismo galego.

N'esta data tristeira é a nosa obriga lembrárille aos nosos irmáns para que adiquen unha lembranza querendosa a quen foi noso mestre e compañeiro querido.

Pol-a nosa parte, a cotío o nome de Viqueira, co d'outros compañeiros desapareci-dos, preside a nosa obra e aléntanos na tarefa de reconquista da terra que eles tanto amaron e na que durmen o derradeiro sono agardando o trunfo da santa Causa,

A sua disfinia familia enviamos a expresión do noso fondo sentir.

O TRABALLO DO LABREGO

INDA qu'os *fisócratas* non estivesen científicos no certo a súa teoría atraeme. Pra min non hai traballo máis útil qu'ô dos labregos. Dende logo é o mais productivo. Sin as cousas que doan as entranas da terra, fecundadas pol-o labrego ¿qué podería facer a industria? Ben pouco.

Por riba de ser o máis útil, parésceme qu'ê o máis agradábel por ser o menos penoso, no senso que dan â verba penalidade os economistas, pois goza de grande liberdade. Somentes está condicioado a imposicións da Natureza. Choiva, vento, tempo axeitado pr'â sementeira, pr'â seitura...

É craro que dende que a semente cae no chan ata qu'o froito entra no piorno ¿cántos traballos e cantas anseas!

O labrego érguese cedo, é certo O galo anúncialle a chegada do abrente; mais vístese con vagar. Vota abaixo unha copa da terra feita por il mesmo, e por riba unha bocadela de pan, fillo do seu esforzo. Agarra a eixada ou o fouceño e vaise pouco a pouco car'ô seu agro. Alí non hai liseiro nin capataz; ninguén ten mais autoridade que il. Dentro do seu eido é o rei.

Ponse a traballar. O sol, bícao, as azas limpas do ar son mans que o benzoan carifientas, a surreira agarda o seu beixo... cando cansa séntase un anaco â soma d'un mesto carballo e vota un pito. Olla a paisaxe. Escoita o asobiar do melro qu'entoa o seu fascenio ou o seu canto de berce â rolada.

Non precisa reló nin sirena. Coñece cando o sol chega â meridiana. Nunca lle falta un caldiño tépedo, algo de presunto ou compango. Dempoís do xanto cotelea un sono e volta ô traballo deic'ô solpor.

Ve medral-as herbas, purgal-as viñas, pintal-os ácios, abrochal-os árbores. Aquilo é d'il; é feito por il; é creado por il; é a súa vida, o seu pan, seu ben pasar.

A man callosa, a man traballadora, a man honrada e santa de Xan Labrego vai tocando-lle ôs froitos, âs vides, ôs canos do millo, con xeito de pai, amodiño, lerosamente...

* * *

¿Por qué fuxen os homes d'aldeia? ¿Por qué trocan o seu traballo campesiño pol-o das fábricas urbáns? ¿Por qué, Señor?

O feito é universal. A máquina, a industria, o comercio, a cibdade, atraen os homes pra domiñalos, arruíñalos, atalos como galeotes ô seu duro fallo. Pra enfeblecelos, abafalos, matalos...

É tamén o fisco. Son a territorial, o consumo, as cédulas. Son os millenta trabucos que teñen que pagar. Isto ameade ô cebo das nove pesetas de xornal na vila, ô brillo da cadea de *doublé* do *indiano*...

l'en col de todo ê o non saber crearse unha rebeldía conscente pra loitar contra o estado tirán, contra o atraemento da cibdade e contra ista civilización artificial que quer debuzar â Natureza.

J. NUÑEZ BUA

Vilagarcía 16 - mes San-Yago 926.

Dr. MOSTEIRO

MÉDICO ODONTÓLOGO

Medicina e Ciruxía da boca

Electricidade :-: Rayos X

A CLINICA DENTAL MAIS COMPRETA
DE GALICIA

SÁNCHEZ BREGUA, 5 - 1.º

A CRUÑA

Canto de arada de Terra de Montes

Ao poeta VIDAL MARTINEZ.

O val é un niño quente,
onde de espaldas â igrexa,
por dereito de pernada
casase o arado coa terra

Sementías de milleiros
e montanas cachapudas
¡Terra brava de Soutelo...!

O sol vai guiando âs nubens
coa sua aguillada tépeda.
Xurde coma un chafarís
o cantar d'unha laberca.

Rube pol-a encosta o vento,
levando feixes de nubens
acarón de Sanguñedo

Ceo e terra están ispidos
como outrora Adán e Eva,
foi a mazán do pecado
unha nuben volandeira

Na casiña de Vilaríño
ao chegala primadeira
fai a brétema o seu niño

As nubens choutan â comba
coa corda do Arco da vella
e pol-o monte os camiños
fuxen co medo das lèbras.

O Sol cara a nillerada
vai regando na ferrán
coa sua fauce dourada.

En ringla pol-o hourizonte
coas candeínas acesas
ventan a morte do día
a Compañã das estrelas

Xa saíu a Lua choca
levando o fato dos pitos
enriba de Pardesoa.

Encol da Terra de Montes
funga o Sol como unha abella
deixando vinchas de mel
escoando pol-as leiras

O vento cego salouca
horfo de clocheles e arbores
no casal de Vilapouca

L. AMADO CARBALLO.

Soutelo de Montes, 29 San Xoan 1926.

Meditaciós de San - Yago

A S A L A

CANTO tempo levo paseiando pol-a sala? As vellas táboas de castiñeiro renchen ô meu espaciado andar; teñen un-a coor do corne do arbore, os fortes mollos de febras vexetales curtadas pol-a serra chiladora en superficies n-as que se dibuxan hesteroas: os do cremento das rabes. Estou pisanlo rastros deixados pol-o tempo. Ista sala lembra as dos pazos que teñen ventaniñas pequenas nos esquinales i-outras maiores pra pasare â solaina de pedra ou ô balcón de ferros traballados. De feito, en San-Yago abundan os pazos. N-ista casa n-a que vivo fai dous días gozo do durmir da aldeia. As noites son d-isas nas que un s-esperita pensando con ledicia ¿cánto queda? e volve-se un no leito sentindo o corpo desfaguerse n-unha mol priguiza acrecida pol-a idea de qu-inda hai moitas horas pra durmir. Viñen a Sant-Yago c-unha neboenta arela de filosofar ou soñar. Pol-o d- agora non fago mais que durmir. Inda non salín a rúa: todo o día estou cheo pol-a ledicia da noite. O corpo disfroita d-unha bacanal de folganza; procura os sillós moles, deita-se adispacio n-os sofás. Tudol-os cigarros que fumo parescen-se o que s-apura dinantes de se durmir; apaga-se a lús e inda queda un chisco de lume inqueda na me-siña.

Cicais vaya pol-o bó camiño. Cicais pra sentir ben a Sant-Yago sexa preciso deixarse envolver n-un grande anaco de tempo, afundirse no calado decorrer das cousas, acostumar-se a non ter presa. Deixar-se estar. Se as vellas pedras teñen y-alma, soilo poderemos falar con elas deixando que un-a brétema de vagar amoleza en nos as feitura dinamecas do vivir moderno.

A sala vai-se enchendo de sombras: chegan pol-a porta, van-se arringleirando o correr dos muros como dispoñéndose pra un concilio de graves acordos. Acugulan-se no treito hastra non deixar ver o entrecruzamento das vigas. Os libros apretan-se ús contra os outros coma

se tivesen medo. N-a queda da serán teñen as vidreiras un-a lus de amanecer. Van aixiña pasos pol-a rúa. Ista rúa encostada e pouco pasaxeira; soilo corren ceibes e ledas as augas do inverno igoal que si baixasen dos cotos da campía. Un muro griseiro, liso, erguese por frente. O muro d-un convento. Parés un acantilado De feito pecha un-a insoa de soedade. A soedade que eu procuro pra chegar â visión de min mesmo, e pra que asinxelado e nú d-esprito poida ollar pr-as cousas. Fai tempo que sinto este desexo de entrar en min, e n-as cousas. Viñen a Sant-Yago co ista intención. Agora rio-me da sua íntima c'ontradiución. ¿Viñen a sentire Sant-Yago ou a sentirme a min? Idénteca cousa, cicais.

Deixemos correr o tempo mantendo o esprito desperto mental-o corpo durme. N-hai millor cousa que durmir. Dormen os penedos, os montes, os edificios. Dorme Dios. Soilo ouvimos anacos desfeitos das verbas ditas n-o sono cósmico. O home cicais morra cedo por sere o mais esperto de todol-os seres.

Iste descubrimento deixou-me satisfeito. Nin penso en acender a lús e leer nos libros. Son moitos. Místecos, ensayistas, sistemáticos, utopistas. Tudos queren ollar as cousas *sub specia æternitatis*. Prefiro non leer pra ser fiel ô meu propósito. O mais pequeno que poidera fazer.

Algun-a cousa teño adequirido n-istes días de priguiza. Non teño intenceón de definil-a Xa o fará por si. Pol-o de pronto teño a certidume d-un feito: o corpo deitado paresme un-a cousa que eu poido ollar, coma pertencente ô mundo de fora. Sei miral-o n-unha lonxanía telescopeca, e bastante pra saber os seus límites. E con ista seguranza chegarei a calcular suas efemerides como si se tratar d-un planeta cu d-un cometa. Renuncio, pol-o d- agora a precisar os caracteres do corpo. O millor tempo pra fazelo e cando sinta que chega a Morte. Porque eu teño cuasque a seguranza

e vel-a chegar e virei a Sant-Yago pra agardal-a. E unha das poucas vilas onde se pode morrer. Non-o digo pol- os médicos. Mais e un sentimento d-ises superiores a total-as demostracións. Se estou eiquí moito tempo despois d-unha boa preparaceón de priguiza teño men-

tes de facer un sistema filósofeco. Ispirado eiquí, en Sant-Yago. Mañán mercarei un block de papel pra ir tomando isas notiñas, soltas que fan o millor encanto do traballo.

R. OTERO

XA os nosos lectores terán lido nos xornás da pelengrinaxe que a pé e para visitar o sepulcro do Sant-Yago fixeron varios irmáns nosos de Ourense.

O noso irmán Xavier Pardo vainos relatar en varios números d'esta revista todol-os feitos e cousas que viron no camiño asuntos que coidamos d'unha importancia e intrés fondos.

Deixemos aquí estampados os nomes dos pelengrinos a quen es enviamos o noso mais cordial saúdo e felicitación pol-a feliz idea que tiveron que somentes como, di Pardo, os espritus idealistas e galegos poden comprender. Os demais dirán o que queiran do feito e débenos ter sen coidado o que d'el pensen.

Os pelengrinos foron: Vicente Risco, Ramón Otero Pedrayo, Lois Feixoo, Antón Sánchez e Xavier Pardo que sairon dende Ourense, Florentino López Cuevillas e Alfonso V. Monjarín que se uniron en Silleda. No Pico Sagro a onde foron denantes de entrar en Compostela foinos agardar, varios rapaces do Seminario de Estudos Galegos.

Deixemos agora a Pardo que comence a sua narración.

No camiño de San - Yago

A EMOCIÓN DA PELENGRINAXE

PRA os espritos puros, idealistas e galegos, vai ista crónica, xa que, son os únicos que poderán comprender ampriamente, o verdadeiro valor, a fonda importancia e a subprime emoción da pelengrinaxe a pé, que vimos de facer de Ourense ao San-Yago.

* *

Suxeríume a devandita adicanza, os non moi grafos adxetivos que, moitos que presumen de sentir a terra, pro que non embargante, non sinten o agro, pese a sere de un país esencialmente campesío como é o noso, nos prodigaron ao sabere da «orixinal e tola aventura» como doctoralmente a calificaron.

Pra ises que non conciben a pelengrinaxe ao San-Yago, si non é comodamente arrellanados no mulido asento d-un automóvle, ou

tragando a carbonilla do trén, non son as miñas liñas, xa que eles, serían incapaces de sentire a beleza da natureza, coma nós a sentimos dende o curuto do monte, tendo somentes por compañeiros, o azur do ceo diáfano, e a paisaxe agreste, baruda, esgrevia e fermosa das serras galegas, soilo trubada as vegadas, pol-a doce e maina sensación de paz e misterio que, ao deccinar do día, ofrecíanos o atopamento d-unha ermida vella e homildosa, que isolada no monte, nos amostraba a beleza da imaxe da santa, de soave faciana toscamente labrada, e que nos facía lembrare dos primitivos imaxineiros galegos.

¡Ou santa emoción dos nosos campos verdecentes!

Eu podo falar, porque vivín en vosco, da fermosura dos vals idílicos de femeninas formas; dos lanzals montes; das serras galegas

de vastos bombeamentos que son como gari-mosas cadeas que enlazan a multiforme paisaxe galega.

Eu que fripei coa miña pranta, as ancestrais carballeiras que inda semellan gardare lembranzas das ceremonias druídicas, pódovos decire da emoción cuase relixiosa que embar-gou o meu espírito, cando logo de camiñar, canso e polvorento, por antigas calzadas pedregullentas, por congostras debilmentes so-meadas pol-as ponlas dos albres, pol-a cume dos montes e pol-o fondo dos vals de verde-centes lameiros e riachos de espallantes e tran-quias augas, poden fitar, ao lonxe, algo esvai-do pol-a brétema, o cume sempre atrevido e fino como firente coitelo, do Pico Sagro, onde tremolaban ao ser a nosa bandeira, e nos sau-daban con agarimo, os rapaces, compañeiros de ideal de Compostela.

¡Ou relixiosa e santa emoción de aqués inesquecentes momentos nos que, dende o curuto do monte Ilicino, acertamos a divisare a mayestática beleza das garridas torres da eirexa xacobeá!

En nós, perduraran sempre, os solennes

momentos cando camiñando pol-o monte, a prima noite, logo do toque de Anxelus, entoá-bamos a coro o noso Hino Galego, orazón coa que a cotío, durante a nosa pelengrinaxe, des-pediamos o día que morría...

¡Ou santa e diviña emoción da pelengrinaxe, que fixeches que poideramos coñecere a fondo o mais fermoso da nosa Terra!

Eu endexamais esquencerei os catro días que vivín a vida campesía, entre xentes puras de mácula, homildosas, cariñentas, sinxelas, galegas, fortemente galegas.

¡Xentes puras, sen envexas, tudo nobreza e ruda cabaleirosidade, somentes se atopan no campo, nas casas miudas ao pé nas montañas, no fondo dos vals, nas estreitas congostras que percorrímos en percura do camiño de San-Yago, cal si foramos pelengrinos do tempo do medioevo!

¡Ou santa emoción da pelengrinaxe! De tí non saben os que nos chamaron tolos.

XAVIER PARDO

San-Yago

Ledicia e Optimismo

DOENTES de espírito, empechados en vellos prexucios, homes inatuaes que non tendes a lanzalía de ollar sereamente o lumioso porvir da Terra, como tremendo que a realidade poida mais que a vosa preguiza de ben falar, últimos persoeiros do noxento queixume incivil e quedo: ¡Maldizoados xexades!

Homes que tedes cheo o corazón d-unha friaxe de cadavre, e tedes chea a boca de verbas de imbécil desconsolo, e tedes o bandullo cheo de pan gañado coa vosa pasividade bre-nemiga de todo adianto e hasira de todo noble temosa recoñecimento: ¡Qué a maldizón de Deus da Xustiza caía sobor de vos!

Medoñentos e escuros homes que tremades como os nenos ante o ceco ao ouvir somentes verbas arelantes de sagras rebeldías ideolóxi-

cas, e quentes berros saídos de peitos mozos lediciosos e optimistas como a mozedade mesma; que para sempre vivades tremendo e que tremendo vos trague, a Terra como cansada dos aldraxes que lle facedes!

Na diada de Galiza salvarvos do desprezo e ollar nobremente - tedes isa obriga - á estrela da Redenzón.

RAMON MARTINEZ LOPEZ

San-Yago, 1926.

**Este número foi revisado
pol-a censura**

NOUTRORA os pelengrinos facían as longas comiñadas a pé pra chegaren cabo do sepulcro do Apóstol.

Pol-a *vía - franca* a cultura da Europa viña a Compostela entre a probeza dos farrapos e a poeira dos camiños e pol-a mesma estrada a cultura e as tradicións de Galicia, iban a rexurdir, vizosas, aló na Cataluña, no corazón da Francia ou nas lonxanas terras da Xermania, como a lenda milagreira do Santo Grial.

Os linguatéis escoitaban as confesions de fé, en todol-os idiomas do mundo coñecido.

E por si os homes deixaban borrar o camiño trazado na terra, da estrela do Libredón xurdiu no ceo o *Camiño de Santiago*.

Camiño feito de brilar de estrelas...

***

Xa a cultura non sigue os camiños polvorentos. Como un novo xinete apocalíptico, ven sobre as ondas bravas do fero mar de Atlante.

Os homes de Galicia sentiron tamén a chamada do mar. E pol-o camiño innumerable esparcionze por todol-os rincós do mundo.

***

Quizáis os homes non torturen os seus corpos guiados pol-a fé relixiosa, mais, a fé patriótica ten en vixilia as almas galegas, xa non hay Cabaleiros de Santiago; pero hay Cabaleiros do Ideal.

***

No noso día, cando no ceo comenza a devisarse o brilo das estrelas, coidarei ver, en cada unha das que forman a longa procesión do Camiño de Santiago, o espírito d'un galego aceso en Ideal.

E de todal-as rexiós do mundo virán facer ante o altar da Patria a súa confesión de fé.

Confesión pra a que senon percisan linguatéis. Porque será feita no idioma vernáculo.

F. ABELAIRA

LECTURAS

DULCIS AMICITIA - Biblioteca d'autors Vigatans Gaceta de Vich

OUTRO volume mais da Biblioteca que a Gaceta de Vich ven dando á publicidade para honra d'aquela vila catalã.

Este tomo comprende a correspondencia do bispo de Vich Doutor Torras y Bages ao seu amigo Mossen Jaume Collèll, onde se revela as boas dotes do ilustre bispo, entre as cal destacaba sempre o seu amor á súa Terra e súa fala, que eran tan grandes coma as suas virtudes.

Moito pódese adprender nestas cartas ategadas de homildade, de amor, d'espranzas, escritidas na fala da súa terra con toda a corrección d'un verdadeiro mestre no gai saber e recendentes a santidade.

CANTIGAS d'AMIGO - José JOAQUÍN NUNES COIMBRA

UNHA importantísima edición crítica das cantigas d'amigo dos trovadores galego-portugueses, tan interesantes para todol-os amantes das belas letras en xeneral e particularmente para os que, degorandose pol-a pureza do idioma n-aqueles versos dos poetas galegos e portugueses do século d'ouro da nosa fala, teñen unha valiosísima fonte de estudo que merez aproveitarse.

Este volume que foi impreso na Universidade está galantemente adicado «ás mulleres de Portugal e Galiza» pol-o recopilador e comentador o noso prezado amigo José Joaquín Nunes, ao que moito agradecemos o exemplar que tivo a omabilidade de nos enviar.